

Nursipalu harjutusvälja loodusväärtuste kordusinventuur

Vahearuanne

Eesti Maaülikool
Põllumajandus- ja keskkonnainstituut

Koostaja Thea Kull

Tartu 2011

Kaitseministeeriumi ja Eesti Maaülikooli vahel sõlmitud lepingulise töö ülesandeks oli ülevaate andmine Nursipalu harjutusvälja piirkonnas asuvate VEP-ide väärtusest ja nende säilimise perspektiividest, sealset linnustikust (rõhuasetusega kaitsealuste liikide suhtes) ning kaitsealuste taimede seisundist. Vahearuanes antakse ülevaade linnustikust ja kahe otseselt laskeala territooriumile jääva vääriselupaiga seisukorrast ning hinnang harjutusalade asukohtadele lähtuvalt loodusväärtustest. Nursipalu harjutusväljal on aja jooksul tehtud erinevaid planeeringuid väljaõppeehitiste rajamiseks. Käesoleva inventuuri abil hinnatakse, milline planeeringu variantidest on loodusväärtuste säilimisele parim.

Vääriselupaikade inventuuri viisid läbi Thea Kull (soontaimed), Inga Jüriado (samblikud) ja Mare Leis (samblad) 2011. a kevadel. Linnustiku inventuuri viis läbi Kotkaklubi.

Alal nr 13 (Kaudtulereelvade sihtmärgiala) asuvad vääriselupaigad ja nende seisund:

VEP T5 (EELISE andmebaasis VEP nr 114060)

EELISE andmebaasi kohaselt on tegemist lodumetsa (soovõha) kasvukohatüübiga. Käesoleva inventuuri käigus tuvastati, et lodumetsa mõõtu see koht enam kuidagi välja ei anna (pigem kõdusoo). Ala on üsna kuiv, väga väike ning ümbritsetud kraavide ja lageraie aladega, mis on olulise negatiivse mõjuga vääriselupaigale. (Siit soovitus kõikide teiste VEP-ide suhtes üle kogu Nursipalu harjutusvälja. VEP-ide ümber tuleks jätta vähemalt 30 m laiune metsaga kaetud puhvertsoon. Kui VEP-ide ümbrus kõik lagedaks raiutakse, siis kaotavad need alad oma algse mõtte ja sealsed liigid kaovad. Eriti kehtib see väikeste alade kohta.) Ala on rohkesti tuulemurdu. Kasvavateks puuliikideks on kuusk ja sanglepp. Rohtaimedest kasvavad kõrvenõges, angevaks, vaarikas, sookastik, ohtene sõnajalg jt. VEPi ümbruse lagedaks raiumise tõttu on valgus- ja niiskustingimused vanametsa liikide jaoks praegu ebasoodsad. Samblikest kasvavad puudel tavalised epifüüdid. Ka sammaldest ei õnnestunud leida VEPi indikaatorliike. Ümberkukkunud puud ja püstised kuivanud puud on aga kindlasti sobilikud elupaigad putukatele või mõnedele seeneliikidele (VEP-i liikidele). VEP ei ole hetkel küll kuigi esinduslik, kuid ilma hädapärase vajadusteta ei maksaks seda hävitada. VEP piirneb lõuna pool madalsoolaiguga. Selle säilitamine võimaluse korral oleks hea seal kasvavatele madalsoo taimeliikidele ning ka naabruses olevale VEP-ile. Madalsoo servast leiti ka üks orhideeliik (taimede väga varase staadiumi tõttu polnud võimalik liiki täpselt määrata, tõenäoliselt üks sõrmkäpa liikidest).

VEP T6 (EELISE andmebaasis VEP nr 114061)

Tegemist on kõdusoometsaga, kus puuliikidest kasvavad männid, kuused ja kased (puistu valem 4Mä 4Ku 2Ks, liituvus 0.6). Ala on tugevalt kuivendatud, suured kraavid lääne ja lõuna servas. Idapoolses küljes piirneb ala lageraiega, millest lõunapoolne osa on värske, põhjapoolisel osal on juba noor kaasik peale kasvanud. Ala alustaimestikust kasvavad kuldvits, jänsekapsas, leseleht, ohtene sõnajalg, turvaskannike, kattedkold, seohakas,

ussilakk, metsmaasikas, heinputk, metssõnajalg, lillakas, paakspuu, laiuv sõnajalg, lepiklill, kõrvenõges, õrn lemmalts, jänesesalat, laanelill, punane leeder jt.

Mändidel ja kuuskedel on rohkelt samblikke, mis on iseloomulikud vanematel metsadele: männi-virvesamblik (*Dimerella pineti*), hall terasamblik (*Imshaugia aleurites*), must kruupsamblik (*Micarea melaena*). Leidub ka vanadele metsadele iseloomulikke habe- ja narmassamblikuliike. Alal kasvab vääriselupaigale iseloomulik indikaatorliik valkjas tähnsamblik (*Arthonia leucopellaea*). Sellest puistust on varasemate inventuuride käigus leitud ka teine vääriselupaikadele iseloomulik indikaatorliik punetav vistarsamblik (*Mycoblastus sanguinarius*). Lamapuidult leiti kasvamas Euroopa Punasesse Nimekirja kuuluv norra porosamblik (*Cladonia norvegica*).

Sammaldest leiti alal järgmised vääriselupaigale iseloomulikud indikaatorliigid: kännukatik (*Nowellia curvifolia*), sügiskõrvsammal (*Jamesoniella autumnalis*), roomav soomik (*Lepidozia reptans*), Helleri ebatähtlehek (*Anastrophyllum hellerianum*) ja lodu-ebapungsammal (*Pseudobryum cinclidioides*).

VEP on suhteliselt heas seisundis ja tuleb kindlasti säilitada. Kuna vanades metsades kasvavad liigid on tundlikud valgustingimuste muutuste suhtes, tuleb ümber vääriselupaiga säilitatakse ka puhvertsoon - vähemalt 30 m ulatuses raiumata metsaala (seal, kus veel võimalik, näiteks lääneservas üle kraavi kasvav mets). Ka täiendavaid kuivendamistööd VEP-i lähiümbruses ei tohiks enam teha.

Alal 13 tuvastasid nii ornitoloogid kui ka taimestiku uurijad looduskaitsealiselt kõrge väärtusega metsa, mis on vähese kuivendamise mõjuga lodumets (kaardi peal roheliselt viirutatud ala). See on küll nooremapoolne puistu, kuid seal on palju lagupuitu ja vanu kände. Suured puud on kunagi ammu maha võetud, kuid puistus on noorematel puudel säilinud vääriselupaiga indikaatorliik valkjas tähnsamblik (*Arthonia leucopellaea*). Lamapuidul kasvavad kaks tähelepanuväärset samblikuliiki turba-sõlgsamblik (*Omphalina umbellifera*) ja norra porosamblik (*Cladonia norvegica*). Mõlemal liigil on Eestis alla 20 leiukoha, norra porosamblik on ohustatud metsamajandusest (lageraietest) ning kuulub Euroopa Punasesse Nimekirja (European Community Red List of macrolichens: Serusiaux 1989). Samast metsast leiti ka rohkesti samblaliike, mis on vääriselupaikade indikaatorliikideks: roomav soomik (*Lepidozia reptans*), lodu-ebapungsammal (*Pseudobryum cinclidioides*), kännukatik (*Nowellia curvifolia*) ja Wulfi turbasammal (*Sphagnum wulfianum*).

Kuigi ala 13 on plaanitud suuremas osas metsast lagedaks raiuda, palume väga kaaluda võimalust nimetatud metsatükist väärtuslikemate liikide asupaigad maksimaalselt säilitada (täpse ettepaneku saame anda septembriks 2011). Samuti oleks hea kui plaanitav tee ja kuivenduskraavid ei satuks selle ala vahetusse lähedusse, vaid rajatakse rohkem lõuna suunas. Alternatiivina eelnimetatud ala säilitamisele nõustume VEP 5 kui olukorra paranemise potsentsiaalita ala kustutamisega.

Hinnang Nursipalu harjutusvälja väljaõpperajatiste erinevate planeeringute kohta.

Erinevad planeeringuvariandid on:

- a) Enne KSH heakskiitmist 2007. a. arendusprogrammiga kavandatu,
- b) KSH-s esitatud alternatiivsed ettepanekud,
- c) Kaitseväe poolt mai 2011 alguses kavandatu.

Viimane, c) variant on kahtlemata kõige parem lahendus, mis koondab kaitsealase tegevuse kompaktselt ühte piirkonda ning killustab kõige vähem looduslikku maastikku. Selles piirkonnas puutumatust loodusest kindlasti enam rääkida ei saa, kuid see-eest on iseäranis linnustiku segamist muudel aladel tugevalt vähendatud (alade 1 ja 3 vähendamine, ala 7 ümberpaigutamine). Ala 3 väiksemaks muutmise vähendab oluliselt teda ümbritsevate linnualade häirimist ning samuti jäävad puutumatuks VEP-id T3 ja T4, millede territooriumid oleksid varasemate planneringute järgi laskevälja alaga osaliselt kattunud.

Joonis 1_Linnud. Ornitoloogide poolt läbitud teekonnad ja kohatud linnuliigid.

Joonis 2_Liigid. Mustad viisnurgad – leitud linnuliikide asukohad, punased täpid – leitud VEP-i liigid (samblad ja samblikud). Ühe punkti all on kuni neli liiki. Rohelised jooned – harjutusväljade piirid. Roheline täpp – ilus, hõre sanglepik (mitmeharulised sanglepad), kui on võimalik, võiks need säilitada.

Thea Kull
14.06.2011